

– Dette er ikke arkitektur, det er tapet

Vi ble med da en av Arkitekturopprørets ideologer gjestet Oslo. Les hva professor James Curl synes om Nasjonalmuseet, Barcode – og hva han mener er linken mellom fascisme og moderne arkitektur.

Britiske James Stevens Curl, arkitekt, arkitekturhistoriker og forfatter er i Oslo denne uken for å blant annet presentere 2018-boken «Making Dystopia: The Strange Rise and Survival of Architectural Barbarism». Curl er invitert av Arkitekturopprøret. Foto: Torbjørn Tumyr Nilsen

Publisert
15. mai 2023

Tekst:
Torbjørn Tumyr Nilsen

Det er et sted mellom halvfullt og fullt i Gamle Rådhus i Oslo. Muligens er det varmen ute i gatene som gjør at ikke flere av de over 30.000 følgerne av Arkitekturopprøret har trukket inn for symposium denne knallfine fredagskvelden.

For de som likevel dukket opp fikk de høre en opplagt 86-årig James Stevens Curl, professor i arkitekturhistorie, komme med sin presentasjon av røft regnet de siste hundre års arkitekturhistorie. Med støtte av Fritt Ord har opprøret hentet Curl til en fire dagers symposium-maraton. Der fredagen var tilegnet «Ugliness» var mandag tilegnet «Beauty» – begge dager med Curl som midtpunkt.

Kaos!

Den Nord-Irland-bosatte briten er flydd inn for å først og fremst snakke om 2018-boken «Making Dystopia: The Strange Rise and Survival of Architectural Barbarism» (Oxford University Press). Fra scenen innleder Curl med enlinjere som: «Arkitektur som ikke forholder seg til tyngdekraften er ikke arkitektur» og «en gang var arkitektens oppgave å skape orden utav kaos, nå skaper arkitektene kaos hvor det en gang var orden».

Han viste «før og nå»-bilder av byer som Belfast og Coventry og oppsummerte utviklingen med at «modernismen skjærer seg gjennom byen, ødelegger harmonien med nye bygninger, legger til fremmede geometrier og lager helt bevisst horisontale linjer på et sted hvor alt annet, historisk, var vertikalt».

Skrekkelige Barcode

Dermed er tonen satt. Arkitektur hadde imidlertid allerede snakket med arkitekturhistorikeren tidligere på dagen. På en mini-byvandring fra Kvadraturen til det nye Nasjonalmuseet ved Aker Brygge ble det kjøpt mulig å stoppe opp med ny og gammel arkitektur.

Allerede på vei over Christiania Torv forteller Curl om arkitekturen han har sett så langt i byen.

– Ny-klassisismen fra sent 1800-tallet, tidlig 1900-tallet er nydelig, men jeg fikk se noen nye bygninger (Barcode i Bjørvika journ. anm.) i går. «My goodness!» De var ute av skala, totalt uten harmoni med sine omgivelser og skrekkelige er jeg redd.

– *Hvorfor skrekkelige?*

– Fordi ingen av bygningene er relatert til noe av det rundt. Skalaen er monstrøs kontra den humane skalaen vi ser på bygningen vi nå går forbi. Arkitekturen jeg så i går er meningsløs. Jeg vil ikke en gang kalle det arkitektur.

– *Hvorfor ikke?*

– Fordi den ikke har de kvalitetene arkitekturen skal etterstrebe. Det er abstraksjoner og har ingenting med menneskeheten å gjøre. Det er kjerneproblemet til modernismen er at moderne arkitektur er abstraksjoner og ikke humant.

Drepte håndverket

Vi stopper ved hjørnebygget som peker ut mot Kontraskjæret – Rådhusgata 21. Bygget ble tegnet i sin nåværende form i 1892 av arkitekt Bernhard Steckmest. Dette er et bygg Curl kan like.

– Dette bygget lager et gatehjørnet på en tradisjonell og elegant måte. På mange moderne bygg er det rette hjørner og inngangen nede ser ut som et sett med tenner som har blitt sparket inn. Her følger bygget de tradisjonelle linjene og har utsmykninger. Modernismen fjernet, for første gang i historien, utsmykning fordi de mente den var umoralsk.

Vi passerer Rådhuset (Arnstein Arneberg og Magnus Poulsson) bygget i perioden 1931-1950.

– Kan dere fremdeles få tak i håndverkere som behersker denne type teglsteinsmuring, spør Curl.

– Du skjønner modernismen har så og si drept alt godt håndverk. Modernismen krever fabrikklagde komponenter av ideologiske årsaker – og drepte med det håndverket.

Curl liker egentlig rådhusets utgangspunkt, men mener noe må ha skjedd i planleggingen av bygget.

– Jeg ser spor av 1930-tallets Stockholm her, men så blir det veldig langtekkelig med den fløyen med vinduer som vender ut mot gateplan.

Curl peker mot den ni meter store St. Halvard-statuen i bronse av Nic Schiøll (1901-1984) som vender ut mot Rådhusplassen.

– Et av problemene med moderne arkitektur er at utsmykking bare er puttet på bygget i etterkant – uten noen forbindelse til bygningen ellers. Plasseringen av den statuen er et godt eksempel på det. Den finnes ingen arkitektonisk grunn til å plasser den der.

– Et annet problem med modernismen er at det ikke skal være enkelt å finne inngangen. Man må se hvor køen er for å forstå hvilken side av bygget man skal gå inn. Det er heller ikke lett å orientere seg når du første er inne.

– *Men tenker du det er gjort vanskelig med vilje?*

– Ja, selvfølgelig. Det handler om avhumanisering av arkitekturen. Le Corbusier sa at alle burde flytte ut av Paris, for Paris var ikke for mennesker. De var ikke interessert i menneskene, bare dem selv og egoene deres.

Nye tenner, ikke skyt ham

Vi går forbi den gamle Vestbanestasjonen fra 1872 (Georg Andreas Bull), et bygg Curl liker, og vi spør om ikke han nå ser en ny bevegelse – hvor man er mer opptatt av å ta vare på eldre arkitektur.

– Jo, det er selvsagt bra. Hvis en mann mangler tenner, skyter du ham ikke, du skaffer ham noen falske tenner. Det samme med et gammelt bygg som mangler pissoar eller toalett. Da gir du bygget et nytt toalett, du river ikke ned hele bygget. Det vil jo være en enorm sløsing av energi og ressurser.

– *Kan man da se en samling mellom de stemmene du representerer og miljø- og klimatenkning?*

– Det som må skje er at arkitektenes ethos må endres. Arkitektkolene må reformeres og fjerne seg fra den latterlige ikke-filosofien de underviser, som totalt mangler dybde.

Vi tok med professor James Curl til det nye Nasjonalmuseet ved Aker Brygge. Her over kaffe i museets kafé. Foto: Torbjørn Tumyr Nilsen

Tapet, ikke arkitektur

Vi er kommet til Nasjonalmuseet (Klaus Schuwerk), som åpnet i 2022. På vei inn i kafeen får han høre om bruken av oppdalskifer på veggene. Da kommer Curl på en annen ting han ikke liker med modernismen.

– Jeg liker ikke måten man bruker materialene som tapet. Det er ingen synlig, overliggende bjelke, for eksempel over inngangspartiet. Man skulle sett noe som fortalte oss om strukturen, mens her dekkes alt bare over som om disse steinene var tapet. At ikke man gjer noen indikasjon på hvordan bygget holdes oppe, sier alt om modernismen. Dette er ikke arkitektur, det er tapet.

– *Hvor mener du ideen om at disse bjelkene ikke skal vises kommer fra?*

– Det kommer fra Miës van der Rohe, som han pretensiøst kalte seg for. Du vet at han egentlig het Ludwig Mies, men Mies på tysk betyr «slem», «ubehagelig», «forferdelig». Så han la til en tøddel, morens pikenavn og det nederlandske «van der» og ble Miës van der Rohe.

– *Men du tenker kanskje at det første navnet kledde ham best?*

– Ja, han er forferdelig! En sjarlatan! Folk tror han forlot Tyskland da Adolf Hitler tok makten i 1933, men han og Bauhaus-arkitekten Walter Gropius rævslirket Hitler i flere år før de forlot Nazi-Tyskland. Mies forlot ikke Tyskland før 1938, da var Tyskland så opptatt av opptaktene til krigen at arkitekturen uansett ikke ble satset på. Han ble også invitert til USA av den amerikanske nazisten, arkitekt, Philip Johnson og andre nazister. Modernismen har sine røtter i sin støtte til Hitler.

– *Hva med dem som mener at det er bånd mellom dem som liker klassisk arkitektur og fascismen?*

– Det er nonsens og løgn. Hitler var ikke interessert i langtekkelige debatter med uvitende arkitekter om stilperioder. Hitler godkjente også egenhendig blant annet bensinstasjoner på autobahn, som var fullstending moderne. Det samme var alle de nye fabrikkene.

– *Hvorfor har vi da historier om det motsatte?*

– Fordi vi har løgnaktige historikere som støtter modernismen som forteller dette og alle tror på dem. De er som sauer som tror på all den propagandaen de blir servert.

– *Men hva med en som USAs tidligere Donald Trump og hans opptatthet av klassisk arkitektur?*

– Trump var jo en venn av nevnte Philip Johnson. Modernistene i USA har ønsket å ødelegge den klassiske nasjonale arkitekturen og monumentene til arkitekter som John Russell Pope. De konservative i USA prøvde å hindre dem ved å få Trump til å signere en presidentordre, men det var synd at vi forkjempere for klassisk arkitektur dermed fikk Trump klistret til oss.

Forvrengt modernisme

Curl's egen utdannelse innen arkitektur, fra Oxford, var ikke uten det han kaller «forsøk på indoktrinering». Han leste tekster av Le Corbusier og Gropius, men mente allerede som ung student at det han leste ikke ga mening.

– Jeg var allerede den gangen belest og klassisist – opptatt av gresk og romersk klassisisme. Jeg vokste opp med tilgang til min farfars bibliotek fra jeg var fire år gammel. Så da jeg måtte lese tekstene til disse modernistene, forsto jeg at dette bare var et massivt bedrageri.

I tillegg til å skrive flere titalls bøker om arkitekturhistorie, den siste er «English Victorian Churches», har Curl vært rådgiver for Det europeiske kulturarv-året i Skottland og undervist i en årrekke ved Leicester arkitektskole.

– De beste studentene har jeg fremdeles kontakt med. De mener jeg reddet dem fra å bli indoktrinert på linje med mange av deres medelever som fulgte partilinjen.

– *Du bruker ord som «partilinje» og «indoktrinering». Men det indikerer jo at det må sitte noen på toppen og styre dette. Hvem er ideologene?*

– Det er en direkte linje mellom de første modernistene og det som skjer i dag. Det folk ikke forstår er at man eksempelvis i 1939 planla å ødelegge middelalderbyen Coventry, men så kom tyske Luftwaffe dem i forkjøpet og bombet byen i stykker. I dag er Coventry en forferdelig by, med modernistiske bygninger, bygget så dårlig at de faller ned. I dag bygges det absurde dekonstruktivistiske, datagenererte «ting», tegnet av bøllete arkitekter – alle lekker. Dette er truende og forvrengte bygninger som er håpløse å vise noe som helst i fordi de uttrykk overvelder alt annet. I enkelte museumsbygg av Zaha Hadid kan man ikke en gang henge bilder fordi veggene er bøyde. Det er galskap!

James Curl deltok også i en panelsamtale under fredagens arrangement. Her med Carl Korsnes (t.v.), redaktør i Sivilisasjonen, talsperson i Arkitekturopprøret Saher Sourouri og interiørarkitekt Taran Grønlie. Foto: Hans Haga /Arkitekturopprøret